

Матвійчук О. В., к.е.н., доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, М. Рівне)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І ПРОБЛЕМА ВИВЧЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

В Україні ринкові перетворення відбуваються на тлі кризових явищ в умовах нестачі інвестиційних ресурсів необхідних для розвитку бізнесу. Держава повинна забезпечити законодавчі межі функціонування інвестиційної діяльності, що забезпечить стабільний розвиток та функціонування фінансового ринку. Водночас, належне функціонування цього сектору національної економіки потребує фахівців високого рівня підготовки, зокрема юристів здатних забезпечувати якісний супровід діяльності суб'єктів ринків фінансових послуг. Тут необхідно згадати, що відповідно до Закон України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III фінансові послуги надаються фінансовими установами (банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг), а також, якщо це прямо передбачено законом, фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності. Суттєвими проблемами на ринку фінансових послуг є неузгодженість норм загального (Закон України № 2664-III «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 року) [1] та спеціального законодавства, відсутність комплексних нормативно-правових актів щодо діяльності окремих фінансових посередників, наявність слабкої координації дій між існуючими державними регуляторами – Національним банком України (НБУ), Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) і Національною комісією з регулювання ринків фінансових послуг (НКРФП), а також відсутність довгострокової стратегії розвитку РФП України.

Отож виникає достатньо широкий простір для діяльності юристів, які володіють високим рівнем компетенцій та знань щодо вимог відповідних законів України та нормативно-правових актів державних органів з питань регулювання діяльності фінансових установ та ринків фінансових послуг.

Необхідною умовою розвитку економіки України є забезпечення стабільного інвестиційного клімату та захист прав інвесторів на ринку цінних паперів. Серед головних завдань, що стоять перед Україною, яка обрала для себе стратегію інтеграції до Європейського Союзу є

проведення кропіткої роботи по гармонізації національного законодавства із законами Є С. Важливим кроком має стати аналіз процесів, що відбуваються в акціонерних товариствах, формування правової бази функціонування акціонерних товариств та захисту прав їх учасників, підготовка суспільства до корпоративних відносин, удосконалення судової практики, формування інфраструктури ринку цінних паперів. Список існуючих проблем можна доповнювати, проте необхідно зрозуміти, що захист прав акціонерів не можна розглядати як якусь ізольовану проблему. Реформи в суспільстві, економічні і соціальні, повинні здійснюватися професіоналами у законодавчій, виконавчій та судовій гілках влади. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» від 7 квітня 2015 року № 289-VIII [3] підписаний Президентом та набере чинності з 1 травня 2016 року. Реалізація закону дозволить залучити інвестиції в економіку України, а також забезпечить адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу,

Основною метою Закону є підвищення рівня захисту прав інвесторів шляхом:

- запровадження похідного позову (право міноритарного акціонера подати позов в інтересах товариства про відшкодування збитків);
- впровадження відповідальності посадових осіб господарських товариств у випадку завдання шкоди товариству їхніми неправомірними діями;
- надання права позивачу на отримання відшкодування від товариства своїх витрат у зв'язку з судовим розглядом справи за позовом до посадової особи товариства про відшкодування завданих товариству збитків – у межах фактично одержаних товариством сум;
- введення інституту «незалежних директорів», які будуть представляти інтереси міноритарних акціонерів у публічних акціонерних товариствах;
- встановлення детального регулювання угод із заінтересованістю, яке буде враховувати інтереси всіх акціонерів [3].

На стадії становлення та розвитку фондового ринку України перед державою та саморегульованими організаціями стоять такі важливі завдання, як: подолання роздрібності функцій органів, що регулюють ринок; створення жорсткої регулятивної інфраструктури та її правової бази для обмеження ризиків; введення єдиної загальноприйнятої класифікації цінних паперів; гармонізація українських і міжнародних стандартів; організації податкового законодавства щодо інвестицій; упорядкування, систематизація правової бази тощо.

При цьому необхідно пам'ятати, що ринки фінансових послуг в Україні є явищами доволі динамічними та мінливими: це підтверджується кількістю та частотою змін, яких зазнають нормативно-правові акти спрямовані на регулювання правових відносин, що виникають між

учасниками ринків фінансових послуг під час здійснення операцій з надання фінансових послуг. Зокрема вже згаданий Закон України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664—III лише за останні п'ять років зазнав 26 змін та доповнень, ухвалених Верховною Радою України. Аналогічні справи і з іншими нормативно-правовими актами, що відносяться до джерел правового забезпечення ринків фінансових послуг.

Найбільш типовими порушеннями на ринку цінних паперів залишаються неподання адміністративних даних професійними учасниками фондового ринку, неподання регулярної та типової інформації емітентами цінних паперів, невиконання розпоряджень про усунення порушень законодавства про цінні папери.

Означена ситуація зумовлює необхідність у процесі підготовки юристів для фінансового сектору більше уваги приділяти розвитку навиків оперативного реагування на зміни у профільному законодавстві, формування здатностей до ухвалення оптимальних та законних рішень в цілях забезпечення інтересів свого клієнта (замовника), зрештою, засвоєння методології правової проектної діяльності за участі групи суб'єктів (іноді з різновекторними інтересами та завданнями), що потребує набуття таких професійно важливих ознак як-от: комунікабельність, здатність до самоорганізації, толерантність, орієнтованість на взаємоприйнятні результати співпраці. Напевно, вказані професійні ознаки не можливо сформувати у межах традиційної освітньої парадигми, що, своєю чергою, зумовлює необхідність залучення підходів інноваційної освіти, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

В практичній освітній діяльності в контексті вивчення правового забезпечення ринків фінансових послуг доречно застосувати такий алгоритм інноваційної навчальної роботи:

1) відбір дидактичних, матеріальних, інформаційних, організаторських засобів для належного опанування студентами правових засад у сфері надання фінансових послуг, здійснення уповноваженими органами регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг, а також створення правових основ для захисту інтересів споживачів фінансових послуг;

2) вивчення змісту нормативно-правових документів, що відносяться до джерел правового забезпечення ринків фінансових послуг;

3) обов'язковий аналіз в процесі вивчення навчального матеріалу практики застосування вказаної нормативно-правової бази з метою виявлення проблем та колізій чинного законодавства;

4) пошук ідей та рекомендацій, що можуть бути впроваджені для удосконалення операцій з фінансовими активами, підвищення рівня

правового супроводу фінансових послуг та продуктів для різних категорій клієнтів, забезпечення захисту інтересів споживачів фінансових послуг;

5) розроблення (в якості практичного завдання та засобу контролю здобутих знань) юридичної моделі фінансової установи, що надає фінансові послуги (наприклад, кредитної спілки, ломбарду, довірчого товариства).

Вважаємо, що вказаний алгоритм можна розглядати, як один з елементів нової інноваційної моделі формування сучасного висококваліфікованого, високоосвіченого фахівця у сфері правового забезпечення ринків фінансових послуг. Правник, який поряд з опануванням теоретичних знань здобув значний арсенал практичних навичок та умінь, здатен успішно реалізувати себе в юридичній практиці та розв'язати різноманітні суперечності, що очевидно виникатимуть під час професійної діяльності. З іншого боку, долучення студентів до методології інноваційної освіти, на наше переконання, сприятиме формуванню навичок самостійного осмислення проблем правозастосування теоретичного та практичного характеру. При цьому у студентів-правників очевидно формуватиметься усвідомлення та переконання, що із закінченням навчального закладу не закінчується процес пізнання, а постійне удосконалення своїх знань та розширення компетенцій підвищує шанси досягнути успіху у професійній діяльності.

Водночас, маємо зауважити, що проблема підготовки фахівців вказаного напрямку має комплексний характер та потребує спеціального осмислення, а також участі у цьому процесі профільних наукових установ, а також установ-учасників ринків фінансових послуг, зацікавлених у підготовці компетентних фахівців.

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 липня 2001 року // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 1.
2. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 року // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 31.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» від: Закон України від 7 квітня 2015 року № 289–VIII // Голос України. – 2015. – № 82.